

COOPERAREA REGIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CADRUL ORGANIZAȚIEI PENTRU COOPERARE ECONOMICĂ A MĂRII NEGRE

Ala ȘVEȚ

Catedra Relații Internaționale

Regional cooperation was realized through different initiatives which were addressed to many states of different parts of Europe. These initiatives are concentrated on the political and military problems of the region, on economic and geopolitical dimensions of the integration. We will analyse the regional cooperation of Republic of Moldova in the context of Black Sea Economical Cooperation, Moldova's relations and partnership with all countries of the region. Historically the Black Sea region represented a region of different cultures and religious. The Black Sea region is a region with a highly developed economic and commercial structures. This region is characterized also by a long period of conflicts and wars. But developing the political dialogue and cooperation in the context of Common Foreign and Security Policy (CFSP), Republic of Moldova cooperating with other states in resolving the Transnistrian problem will consolidate its national and regional security.

Cooperarea regională este, și va rămâne, unul dintre pilonii importanți ai arhitecturii de securitate din zona Mării Negre. La sfârșitul anilor '80 cooperarea regională între fostele țări socialiste a fost realizată printr-un număr de inițiative, pe care le putem diviza în două grupe. Primul grup de inițiative, lansat în 1988-1992, a fost rezultatul disoluției blocului socialist și s-a adresat unui grup mai larg de state, nu doar celor din Europa Centrală și de Sud-Est. Dintre acestea, cele mai importante sunt: Inițiativa Central-Europeană (ICE), Zona de Comerț Liber Central-Europeană (CEFTA) și Cooperarea Economică a Mării Negre (CEMN). Al doilea grup de inițiative, lansat după sfârșitul războiului din Bosnia și Herțegovina, s-a adresat în exclusivitate Europei de Sud-Est. Printre acestea, cele mai importante sunt Conferința de Cooperare, Securitate, Stabilitate și Bună Vecinătate în Europa de Sud-Est (CSEE), abordarea regională a UE, Inițiativa de Cooperare Sud-Est Europeană și Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est.

Întrucât inițiativele celui de-al doilea grup s-au axat cu precădere asupra problemelor politice și militare ale regiunii, înregistrând puține succese în plan economic, vom analiza inițiativele primului grup, mai precis – dimensiunea economică și cea geopolitică a integrării în contextul Cooperării Economice a Mării Negre și poziția Republicii Moldova în această organizație. Președintele Republicii Moldova, Vladimir Voronin, a menționat: „Avem șansa să lansăm în cadrul acestei reuniuni un proces regional de importanță strategică. Forumul Mării Negre, care se organizează pe cel mai important segment de frontieră a Uniunii Europene, este o punte de legătură, un loc comun, unde își dau întâlnire democrații mai vechi și mai tineri, un cap de pod pentru lărgirea arealului democratic” [1].

Încă din cele mai vechi timpuri, regiunea Mării Negre a fost leagănul unor civilizații diferite, loc de intersecție, bine cunoscut, între Asia și Europa și de întâlnire între oameni de diferite naționalități, culturi și religii. Regiunea cuprinsă în cadrul organizației acoperă o suprafață ce se întinde de la Marea Adriatică la Oceanul Pacific și care, pe lângă Marea Neagră, este scăldată de alte șapte mări: Marea Azov, Marea Marmara, Marea Egee, Marea Caspică, Marea Ionică, Marea Adriatică și Marea Mediterană. Importanța regiunii este dată de resursele umane și naturale, de potențialul surselor de energie, în special petrol și gaz, și de amplasarea pe trasee de tranzit semnificative din punct de vedere strategic. Această zonă a fost întotdeauna caracterizată ca o zonă urmată de perioade îndelungate de conflicte și războaie. Totuși, regiunea Mării Negre s-a impus drept o regiune cu relații și contacte comerciale bine dezvoltate.

La 11 iunie 1992, șefii de state și de guverne din 11 țări: Albania, Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria, Grecia, Georgia, Moldova, România, Rusia, Turcia și Ucraina s-au întâlnit la invitația lansată de guvernul Turciei, la Istanbul. Summitul s-a încheiat cu adoptarea unui document istoric „*Declarația asupra Cooperării în Zona Mării Negre*” [2].

Evoluția cooperării economice în jurul Mării Negre poate fi împărțită în trei etape:

1) prima, de formare, lipsită de rezultate și fără o organizare clară, a durat până la întâlnirea de la București, din anul 1995, când miniștrii de externe au adoptat un „Plan de acțiune” care a adus la consolidarea mecanismelor de cooperare;

2) în cea de a doua s-a introdus sistemul Troicii ministeriale, a început finanțarea comună a Secretariatului Internațional Permanent (PERMIS) de la Istanbul, s-au intensificat reuniunile la toate nivelurile și s-a semnat „Carta CEMN” (Yalta, 5 iunie 1998);

3) după semnarea Cartei, CEMN și-a asumat toate caracteristicile unei organizații internaționale regionale, cu o largă varietate de structuri de cooperare și un mare număr de organisme abilitate să adopte documente cu valență internațională.

OCEMN a devenit o structură regională de cooperare economică și a dobândit statutul de observator la ONU începând cu 8 octombrie 1999, urmare a adoptării Rezoluției A/54/5.

Republica Moldova nu are acces direct la Marea Neagră, dar prin intermediul Dunării maritime, cu care se mărginește pe o lungime de 1,8 km, e considerată o țară riverană Mării Negre. De altfel, Republica Moldova poate fi considerată un stat pontic nu numai geografic, ci și istoric. De la finele secolului al XIV-lea, Principatul Moldovei avea ieșire directă la Marea Neagră, de care va fi strâns legată toată istoria sa ulterioară. „Cooperarea Economică a Mării Negre, concepută ca un proces de cooperare regională a celor unsprezece țări riverane Mării Negre, a intrat într-o etapă nouă, calitativ superioară, a dezvoltării sale, perioada elaborării și realizării proiectelor concrete de interes comun în diverse domenii. În acest sens, implicarea largă a sectorului privat, atât în elaborarea, cât și în implementarea proiectelor regionale, ar conduce la multiplicarea eforturilor îndreptate spre obținerea rezultatelor scontate” [3].

La 25 iunie 1992 a fost lansat procesul cunoscut drept Cooperarea Economică a Mării Negre, iar CEMN a devenit un simbol, un nou model de cooperare regională. Cooperarea Economică a Mării Negre se bazează pe principiile enunțate de Actul Final de la Helsinki și de Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE) și, în principal, de Carta de la Paris pentru o Nouă Europă. Prin lansarea de proiecte de colaborare în domenii de interes comun, CEMN s-a dovedit a fi un forum util pentru realizarea unui larg dialog multicultural în domenii variate ale cooperării economice [4].

Începând cu anul 1996, membrii CEMN au purtat discuții pentru instituționalizarea cooperării și transformarea ei într-o organizație regională. Toate aceste discuții s-au finalizat cu ocazia întâlnirii de la Yalta, în 1998, prin semnarea Cartei Organizației Economice de la Marea Neagră (OEMN); odată cu intrarea în vigoare a Cărții, în 1999, CEMN s-a transformat într-o organizație economică regională cu identitate legală pe scena internațională.

Cadrul de cooperare regională din zona Mării Negre are mai multe elemente: Grupul de cooperare navală din Marea Neagră (BLACKSEAFOR), Acordul privind Măsurile de Creștere a Încrederii și Securității (CSBM), Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră (OCEMN), Inițiativa privind Securitatea Frontierelor în zona Mării Negre (BSBSI), Inițiativa pentru Securitatea Proliferării (PSI), Comunitatea Democrațiilor, Inițiativa de Cooperare din Europa de Sud-Est (SECI). Cadrul de cooperare regională este departe de a fi complet. Unul dintre obiectivele de baza ale CEMN, proclamat în „Declarația Summitului”, este stabilitate și prosperitate, care să încurajeze relațiile de prietenie și bună vecinătate [5].

Nu mai puțin importantă a fost decizia șefilor de state și de guverne ca cooperarea economică dintre țările lor să se dezvolte de o manieră care să nu contravină obligațiilor lor și cooperării oricărui stat membru cu terțe țări, inclusiv organizații internaționale și inițiative regionale. Reprezentanți ai CEMN iau parte la întâlnirile Inițiativei Central Europene. De asemenea, reprezentanții CEE/ONU, BERD, CEFTA și ai altor organizații regionale și internaționale au devenit invitați la reuniunile CEMN [6].

Cooperarea Economică a Mării Negre (CEMN) intra în noul mileniu cu numeroase progrese realizate în domeniul cooperării economice multilaterale din regiune. În trasarea viitorului drum al CEMN, statele membre își reafirmă disponibilitatea de a stabili relații strânse cu Uniunea Europeană, pentru a extinde Uniunea către această regiune. Prin recunoașterea actualelor tendințe și a perspectivelor viitoare din regiune și din zonele învecinate, noua agenda urmărește să întărească, printr-o abordare bazată pe proiecte, colaborarea în domeniile existente și extinderea sa către altele noi. Cooperarea economică la Marea Neagră înseamnă și cooperare interregională în cadrul euroregiunii, care a fost lansată sub egida Consiliului Europei (CoE) pe data de 30 martie 2006, la Constanța, de președintele României, Traian Băsescu, și Ministrul de Externe, Mihai Răzvan Ungureanu. Euroregiunea va reuni autorități locale și regionale din Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria, Georgia, Grecia, Republica Moldova, România, Federația Rusă, Turcia și Ucraina, care vor fi antrenate în dezvoltarea cooperării politice economice și culturale în spiritul valorilor CoE [7].

Proiectul reprezintă un start pentru o colaborare care să treacă de stadiul discuțiilor politice între autoritățile locale din cele zece state riverane. Crearea Euroregiunii Marii Negre (ERMN) este prima acțiune internațio-

nală care are un puternic miez constructiv. Republica Moldova vede inițiativa de creare a Euroregiunii Mării Negre ca un instrument de consolidare a relațiilor de bună vecinătate. Rusia a fost singura care a respins ideea de înființare a noii Euroregiuni, din motiv că nu a participat la elaborarea documentului și nu se consideră obligată să semneze declarația comună de lansare a acesteia [8].

Fără îndoială, Euroregiunea Mării Negre își poate pune în valoare marele potențiale de care dispune din punctul de vedere al comerțului și turismului, coridorului de resurse energetice. Pozitiv este faptul că, pe plan regional, ființează mecanisme și organizații cunoscute, destinate cooperării economice, politice și militare, care consolidează procesul de dezvoltare durabilă și reglementează problemele în cadrul regiunii. În acest sens, pentru Republica Moldova conflictul dintre Chișinău și Tiraspol este o verigă importantă în sistemul de securitate euro-atlantic din regiunea Mării Negre. Existența lui generează contradicții în domeniul cooperării regionale. Aprofundarea dialogului politic și a cooperării pe linia Politicii Externe și de Securitate Comună a Uniunii Europene (CFSP), precum și colaborarea părților în soluționarea problemei transnistriene va contribui la consolidarea securității naționale și a celei regionale. În contextul problematicii transnistriene, este esențială participarea Uniunii Europene, alături de Statele Unite ale Americii, în procesul de negocieri. Succesul Misiunii UE de asistență la frontieră în Republica Moldova și Ucraina va facilita soluționarea problemelor de securitate regională.

Moldova a luat parte activă la conferințele ministeriale în privința transportului și energiei, din cadrul Strategiei Europene în Bazinul Caspic și Mărea Neagră, desfășurate în noiembrie 2004, la Bacu, și în cadrul următoarelor grupuri de lucru.

Actualmente, Moldova beneficiază de asistență sub egida a două programe: Programul de Vecinătate (PV), un program bilateral cu România și SCADSEE (Spațiul Central Adriatic Dunărean și Sud-Est European). Pentru SCADSEE și programul bilateral cu România au fost discutate diferite proiecte de activitate. Moldova este membră la Danube-Black Sea (DABLAS) Task Force, care promovează o platformă de cooperare între IFI, donatori și beneficiari pentru protecția apei și a măsurilor relevante referitor la Dunăre și Marea Neagră. Scopul central este de a încuraja abordarea strategică pentru utilizarea finanțelor și coordonarea acțiunilor dintre toate instrumentele financiare pentru aplicarea operațiilor necesare în regiune.

Moldova este membră și a Comisiei Internaționale pentru Protecția Râului Dunărea (ICPDR), care identifică măsurile necesare pentru implementarea în cadrul Directivei Apelor a UE – cu scopul de păstrare a apelor în stare ecologică și componentă chimică bună în întreg bazinul. Moldova participă în cadrul proiectului „Mediu pentru Europa”, care este un proiect multilateral, creat în 1989, pentru a supraveghea starea de alarmă mereu în creștere referitor la mediu în țările Europei Centrale și de Est, depășind metodele vechi și orientându-se spre mecanismele UE. Activitățile de bază sunt promovate de către așa-numita Comisia Task Force, cu acordul Comisiei și al unuia din ministerele de resort.

Republica Moldova întreține relații de parteneriat și dezvoltă plener cooperarea cu țările din regiune, pornind de la contextul pe care îl implică diversitatea arealului Mării Negre. În esență, România constituie pentru Republica Moldova pilonul reconstrucției socioculturale a regiunii. În acest scop, ea se impune să fie prezentă permanent și semnificativ în procesele regionale și să joace un rol activ în structurile suprastatale ale țărilor din regiune. Județele aflate la granița cu Republica Moldova incluse în program sunt Botoșani, Galați, Iași și Vaslui. În această zonă s-au identificat 40 proiecte de cooperare între organizații românești și moldovene. Cele mai mari sume din totalul sumelor estimate pentru aceste proiecte se adesează propunerilor de proiecte din domeniile transportului (55%), protecției mediului (21%), dezvoltării economice și sociale (14%), turismului (7%) [9].

Transformarea zonei Mării Negre într-un spațiu de securitate, stabilitate, democrație și prosperitate, în cadrul unui proces multilateral susținut de partenerii europeni, are potențialul de a consolida securitatea regiunii și, implicit, securitatea națională a Republicii Moldova. Relațiile de securitate în bazinul Mării Negre se dezvoltă atât pe baze bilaterale, cât și în cadrul diferitelor instituții și formule de cooperare multilaterală. Ponderea Uniunii Europene și NATO la cooperarea de securitate în bazinul Mării Negre este în creștere, urmare a proceselor de extindere a acestor două organizații. Implementarea noii agende economice prin activități și eforturi colective va contribui la o dezvoltare durabilă mai dinamică a fiecărui stat membru și a regiunii ca un întreg, la promovarea democrației, drepturilor omului, statului de drept și a societății civile și la atingerea scopurilor mai largi de integrare europeană și stabilitate în regiune. Republica Moldova atribuie importanță participării sale la Organizația pentru Cooperare Economică la Marea Neagră urmărind, totodată, scopul de a consolida cooperarea în cadrul OCEMN în domeniile energiei, comerțului, transporturilor, comunicațiilor, turismului și dezvoltării infrastructurilor.

Referințe:

1. <http://www.azi.md>
2. <http://www.mfa.gov.tr/grupa/af/BSEC1.html>
3. Alocuțiunea domnului Mircea Snegur, Președintele Republicii Moldova, 27 aprilie 1996, <http://www.kappa.ro/guv96/alocmstd.html>
4. Oman Ch. Globalization, Regionalization and Inequality // Andrew Hurrell, Ngaire Woods, Inequality, Globalization and World Politic. - Oxford University Press, 1999, p.63.
5. Bădălan E. Securitate și cooperare în spațiul extins al Mării Negre. Securitate și stabilitate în Bazinul Mării Negre: a V-a Sesiune Internațională de Comunicări Științifice. - București, 21-22 noiembrie 2005, Universitatea Națională de Apărare (București). - București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005, p.9.
6. BSEC Economic Agenda for the future. Towards a more consolidated, effective and viable BSEC partnership, www.bsec.gov.tr/agenda.htm.
7. <http://www.infonews.ro/modules.php?name=News&file=article&sid=32377>
8. Francu E. Euroregiunea Mării Negre, prima inițiativă concretă europeană de colaborare între statele riverane, 31 martie 2006 // www.reporter.md
9. Ministerul Integrării Europene. Zeci de propuneri de cooperare cu Moldova și Ucraina, 5 octombrie 2006, www.mfa.md

Prezentat la 06.11.2007